

“शहर सौंदर्यीकरण व स्वच्छता स्पर्धा-२०२२”
मध्ये उच्चतम कामगिरी करणाऱ्या नागरी
स्थानिक स्वराज्य संस्थांना देण्यात आलेल्या
प्रोत्साहनात्मक बक्षिस रकमेच्या
विनियोगाबाबतची कार्यपद्धती

महाराष्ट्र शासन
नगर विकास विभाग
शासन निर्णय, क्रमांक स्वमअ-२०२४/CN८३३२९३/नवि-३४
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२,
दिनांक : २१ मार्च, २०२५

वाचा :

- (१) शासन परिपत्रक, नगर विकास विभाग, क्र. संकिर्ण-२०२२/प्र.क्र.२२/नवि-२०, दिनांक २८ जुलै, २०२२
- (२) शासन निर्णय, नगर विकास विभाग, क्रमांक स्वमअ २०२२/प्र.क्र.१२६/नवि-३४, दिनांक ३० सप्टेंबर, २०२२
- (३) शासन निर्णय, नगर विकास विभाग, क्रमांक स्वमअ २०२२/प्र.क्र.१२६/नवि-३४, दिनांक १ मार्च, २०२३
- (४) शासन निर्णय, नगर विकास विभाग, क्रमांक स्वमअ २०२२/प्र.क्र.१२६/नवि-३४, दिनांक २० एप्रिल, २०२३
- (५) शासन निर्णय, नगर विकास विभाग, क्रमांक स्वमअ २०२३/प्र.क्र.२२९/नवि-१६, दिनांक २९ मार्च, २०२३ व शुद्धीपत्रक, दिनांक ३० मार्च, २०२३
- (६) शासन निर्णय, नगर विकास विभाग, क्रमांक स्वमअ २०२३/प्र.क्र.४४६/नवि-१६, दिनांक १९ एप्रिल, २०२३

प्रस्तावना :

स्वच्छ भारत अभियानात सातत्य राखण्याच्या दृष्टीने व संपूर्ण नागरी भारत कचरा मुक्त करण्याच्या दृष्टीने सर्व प्रकारच्या घनकचयाचे व्यवस्थापन करणे, जुना साठलेला कचरा, प्लास्टिक कचरा, बांधकाम व पाडकाम कचरा इत्यादींची विल्हेवाट लावणे व व्यवस्थापन करणे, वापरलेले पाणी व मैला यांची प्रक्रिया, विल्हेवाट व पुनर्वापर करणे, वैयक्तिक, सामुदायिक व सार्वजनिक शौचालयांकरिताच्या गुंतवणुकीमध्ये सातत्य राखणे, याकरिता आर्थिक मदत करणे इत्यादी गरजा विचारात घेऊन केंद्र शासनाच्या स्वच्छ भारत अभियान (नागरी) २.० च्या धर्तीवर दिनांक १५ जुलै, २०२२ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये राज्यात स्वच्छ महाराष्ट्र अभियान (नागरी) २.० राबविण्याचा निर्णय घेण्यात आला असून सदर अभियान प्रगती पथावर आहे.

२. राज्यातील नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये शहर सौंदर्यीकरण अभियान राबविण्याबाबत संदर्भाधिन क्रमांक १ येथील दिनांक २८ जुलै, २०२२ रोजीच्या शासन परिपत्रकामार्फत मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्यात आल्या होत्या. स्वच्छतेशिवाय शहराचे सौंदर्यीकरण अशक्य आहे, त्यामुळे शहरे स्वच्छ झाली तरच सुंदर दिसतील या उद्देशाने संदर्भाधिन क्रमांक २ येथील दिनांक ३० सप्टेंबर, २०२२ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये

राज्यातील नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थामध्ये दिनांक २ ऑक्टोबर, २०२२ ते दिनांक ३१ डिसेंबर, २०२२ या कालावधीत शहर स्तरावर “शहर सौंदर्यीकरण व स्वच्छता स्पर्धा-२०२२” व वॉर्ड स्तरावर “वॉर्ड सौंदर्यीकरण व स्वच्छता स्पर्धा-२०२२” आयोजित करण्यात आली होती.

३. वॉर्ड स्तरीय स्पर्धेकरिता स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी त्यांचे स्तरावर बक्षिस निश्चित करून त्यांच्या स्वनिधीतून बक्षिसे प्रदान करावयाची होती. तर “शहर सौंदर्यीकरण व स्वच्छता स्पर्धा-२०२२” स्पर्धेकरीता खालील नमूद केलेल्या नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांना वर्गनिहाय (Categorywise) पहिल्या ३ क्रमांकांसाठी खालील प्रमाणे बक्षिसे जाहीर करण्यात आली होती.

अ.क्र.	नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेचा वर्ग	बक्षिसाची रक्कम (रुपये कोटीत)		
		पहिला क्रमांक	दुसरा क्रमांक	तिसरा क्रमांक
१	“अ+”, “अ” वर्ग व “ब” वर्ग महानगरपालिका	१५	१०	५
२	“क” वर्ग महानगरपालिका	१५	१०	५
३	“ड” वर्ग महानगरपालिका	१५	१०	५
४	“अ ”व “ ब ”वर्ग नगरपरिषद	१५	१०	५
५	“क ”वर्ग नगरपरिषद	१५	१०	५
६	नगरपंचायत	१५	१०	५

४. “शहर सौंदर्यीकरण व स्वच्छता स्पर्धा-२०२२” या स्पर्धेमध्ये स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी केलेल्या कामगिरीची छाननी करण्याकरिता विभाग स्तर व राज्य स्तरावर अनुक्रमे छाननी समिती व राज्यस्तरीय मुल्यांकन समिती स्थापन करण्यात आली होती. राज्यस्तरीय मुल्यांकन समितीने पुरस्कारांसाठी महानगरपालिका/ नगरपरिषदा/ नगरपंचायती निश्चित केल्या. त्यानुसार पुरस्कारप्राप्त नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांना बक्षिसाची रक्कम वितरित करण्यात आलेली आहे.

त्यानुसार, या “शहर सौंदर्यीकरण व स्वच्छता स्पर्धा-२०२२” मध्ये उच्चतम कामगिरी केलेल्या नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांना देण्यात आलेल्या प्रोत्साहनात्मक बक्षिस रकमेच्या विनियोगाबाबतची कार्यपद्धती विहित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :

प्रस्तावनेत नमूद केलेल्या बाबींचा विचार करून “शहर सौंदर्यीकरण व स्वच्छता स्पर्धा-२०२२” मध्ये उच्चतम कामगिरी केलेल्या नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांना देण्यात आलेल्या प्रोत्साहनात्मक बक्षिस रकमेच्या विनियोगाबाबतची कार्यपद्धती पुढील प्रमाणे निश्चित करून याकरता खालीलप्रमाणे सर्वकष मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्यात येत आहेत.

अ) प्रोत्साहन अनुदानातून घ्यावयाच्या कामांची मंजूरी

सदर रक्कम खर्च करण्यासाठी नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी सोबतच्या परिशिष्टामध्ये दर्शविल्यानुसार अनुज्ञेय केलेल्या कामांची निवड करून, नियमानुसार आवश्यक त्या प्राधिकरणाकडून/ अधिकाऱ्याकडून तांत्रिक मान्यता प्राप्त करून घेणे आवश्यक आहे.

ब) आवश्यक ती तांत्रिक मान्यता प्राप्त झाल्यानंतर अनुज्ञेय कामांसाठी सोबतच्या परिशिष्टामध्ये दर्शविल्यानुसार संबंधित प्राधिकाऱ्यांची प्रशासकीय मंजूरी घेणे बंधणकारक राहील.

२. नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांना देण्यात येणाऱ्या प्रोत्साहनात्मक बक्षिसाची रक्कम या शासन निर्णयात विहित केलेल्या बाबींवरच होईल याची खातरजमा करण्याची संपूर्ण जबाबदारी संबंधित आयुक्त, महानगरपालिका / मुख्याधिकारी, नगर परिषद / नगरपंचायत यांची राहील. यामध्ये कोणतीही कसूर झाल्यास त्याची संपूर्ण जबाबदारी संबंधित आयुक्त, महानगरपालिका / मुख्याधिकारी, नगर परिषद / नगरपंचायत यांच्यावर राहील व त्याकरीता ते शिस्तभंग कार्यवाहीस पात्र ठरतील.

३. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेताक २०२५०३२९९७३७२५७४२५ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

(अनिरुद्द व्यं जेवळीकर)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा. राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई.
२. मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई
३. मा.राज्यमंत्री (नगर विकास), यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
४. मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई
५. मा. प्रधान सचिव (नवि-२), यांचे स्वीय सहाय्यक
६. विभागीय आयुक्त, महसूल विभाग, (सर्व)
७. आयुक्त तथा संचालक, नगर परिषद संचालनालय, वरळी, मुंबई
८. आयुक्त, महानगरपालिका (सर्व)
९. जिल्हाधिकारी (सर्व)
१०. मुख्याधिकारी, नगरपरिषद / नगरपंचायत (सर्व)
११. राज्य अभियान संचालक, स्वच्छ महाराष्ट्र अभियान (नागरी) मुंबई
१२. निवड नस्ती (नवि-३४)

शासन निर्णय, नगर विकास विभाग, क्रमांक स्वमअ-२०२४/CN८३३२९३/नवि-३४, दिनांक २१ मार्च, २०२५ सोबतचे परिशिष्ट

अ. क्र.	अनुज्ञेय कामे	प्रशासकीय मंजूरीचे अधिकार				अटी व शर्ती
		जिल्हाधिकारी	संबंधित महानगरपालिका आयुक्त	प्रधान सचिव (नवि-२)	राज्य शासन	
१	घनकचरा व्यवस्थापनाच्या अनुषंगाने कामे करण्यासाठी :-					
	I. कचरा गोळा करून प्रक्रिया केंद्रापर्यंत वाहतूक करणे.	अ) अ वर्ग व ब वर्ग नगरपरिषदा:- रु. ४० लक्ष/ प्रति काम या मर्यादेत	सर्व महानगरपालिकांसाठी रु. ५० लक्ष/ प्रति काम या मर्यादेत	सर्व महानगरपालिका/ नगरपरिषदा/ नगरपंचायती :- रु. २.५ कोटी / प्रति काम या मर्यादेत	संपूर्ण अधिकार	i) सक्षम प्राधिकाऱ्याकडून तांत्रिक मान्यता प्राप्त करून घेतल्यानंतर संचालक तथा आयुक्त नगरपरिषद संचालनालय यांचेमार्फत शासनास प्रस्ताव सादर करण्यात यावा. ii) विहित कार्यपद्धतीचा अवलंब करावा iii) कामाचे तुकडे पाडून काम करणे अनुज्ञेय नाही.
	II. कचरा प्रक्रिया केंद्राची उभारणी व कचन्यावर प्रक्रिया करणे.	ब) क वर्ग नगरपरिषदा व नगरपंचायती :- रु. ३० लक्ष/ प्रति काम या मर्यादेत				
	III. घनकचरा व्यवस्थापनाच्या अनुषंगाने मान्य करण्यात आलेल्या सविस्तर प्रकल्प अहवालामधील नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेचा हिस्सा भरण्यासाठी.					
	IV. घनकचरा व्यवस्थापनाच्या अनुषंगीक कामांची प्रचार प्रसिद्धी करणे.					
२	वापरलेल्या पाण्यावर प्रक्रिया करण्याच्या अनुषंगाने कामे :-					
	I. STP/FSTP उभारण्याचे काम करण्यासाठी	अ) अ वर्ग व ब वर्ग नगरपरिषदा:- रु. ४० लक्ष/ प्रति काम या मर्यादेत	सर्व महानगरपालिकांसाठी रु. ५० लक्ष/ प्रति काम या मर्यादेत	सर्व महानगरपालिका/ नगरपरिषदा/ नगरपंचायती :- रु. २.५ कोटी / प्रति काम या मर्यादेत	संपूर्ण अधिकार	i) सक्षम प्राधिकाऱ्याकडून तांत्रिक मान्यता प्राप्त करून घेतल्यानंतर संचालक तथा आयुक्त नगरपरिषद संचालनालय यांचेमार्फत शासनास प्रस्ताव सादर करण्यात यावा.
	II. वापरलेल्या पाण्याचे नियोजन करण्याच्या अनुषंगाने मान्य करण्यात आलेल्या सविस्तर प्रकल्प अहवालामधील नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेचा हिस्सा भरण्यासाठी.	ब) क वर्ग नगरपरिषदा व नगरपंचायती :- रु. ३० लक्ष/ प्रति काम या मर्यादेत				

					ii) विहित कार्यपद्धतीचा अवलंब करावा iii) कामाचे तुकडे पाडून काम करणे अनुज्ञेय नाही.	
३	मैला व्यवस्थापनाच्या अनुषंगाने कामे करण्यासाठी :-					
	I. शहरातील सेप्टीक टँक साफ करण्यासाठी आवश्यक असलेली व्हॅक्युम एमटिअर (Vacuum Emptier) यंत्रे/ मैला उपसा वाहने (De-sludging Vehicle) खरेदी करण्यासाठी. II. सामुदायिक व सार्वजनिक शौचालयांचे बांधकाम व दुरुस्तीसाठी. III. सामुदायिक व सार्वजनिक शौचालयांची काळजी घेण्यासाठी व्यक्ती अथवा संस्थेची नियुक्ती करण्यासाठी.	आ) अ वर्ग व ब वर्ग नगरपरिषदा:- रु. ४० लक्ष/ प्रति काम या मर्यादेत ब) क वर्ग नगरपरिषदा व नगरपंचायती :- रु. ३० लक्ष/ प्रति काम या मर्यादेत	सर्व महानगरपालिका/ नगरपरिषदा/ नगरपंचायती :- रु. ५० लक्ष/ प्रति काम या मर्यादेत	सर्व महानगरपालिका/ नगरपरिषदा/ नगरपंचायती :- रु. २.५ कोटी / प्रति काम या मर्यादेत	संपूर्ण अधिकार	i) सक्षम प्राधिकाऱ्याकडून तांत्रिक मान्यता प्राप्त करून घेतल्यानंतर संचालक तथा आयुक्त नगरपरिषद संचालनालय यांचेमार्फत शासनास प्रस्ताव सादर करण्यात यावा. ii) विहित कार्यपद्धतीचा अवलंब करावा iii) कामाचे तुकडे पाडून काम करणे अनुज्ञेय नाही.
४	वारंवार कचरा टाकला जाणाच्या ठिकाणी (GVP) सौदर्यीकरणाची कामे करण्यासाठी :-					
	I. कचरा मुक्त शहराच्या संकल्पनेनुसार विविध ठिकाणांचे कचन्याचे ढिग काढून टाकल्यावर तेथील जागांचे (GVP) सुशोभीकरण करणे. II. चौक सुशोभीकरण करण्यासाठी. III. शहर हागणदारी मुक्त झाल्यानंतर पूर्वीच्या ओडीस्पॉट जागांचे सुशोभीकरण करण्यासाठी.	आ) अ वर्ग व ब वर्ग नगरपरिषदा:- रु. ४० लक्ष/ प्रति काम या मर्यादेत ब) क वर्ग नगरपरिषदा व नगरपंचायती :- रु. ३० लक्ष/ प्रति काम या मर्यादेत	सर्व महानगरपालिका/ नगरपरिषदा/ नगरपंचायती :- रु. ५० लक्ष/ प्रति काम या मर्यादेत	सर्व महानगरपालिका/ नगरपरिषदा/ नगरपंचायती :- रु. २.५ कोटी / प्रति काम या मर्यादेत	संपूर्ण अधिकार	i) सक्षम प्राधिकाऱ्याकडून तांत्रिक मान्यता प्राप्त करून घेतल्यानंतर संचालक तथा आयुक्त नगरपरिषद संचालनालय यांचेमार्फत शासनास प्रस्ताव सादर करण्यात यावा. ii) विहित कार्यपद्धतीचा अवलंब करावा

IV.	शहरात पर्यावरण पूरक हरित पट्ट्यांचा विकास करण्यासाठी.				iii) कामाचे तुकडे पाडून काम करणे अनुज्ञेय नाही.
V.	शहरातील Water Bodies (तलाव, जलाशये, विहिरी) चे संरक्षण / संवर्धन / सौंदर्यीकरण करण्यासाठी.				
५	स्वच्छ सर्वेक्षणाच्या अनुषंगाने कचरा मुक्त शहरांच्या तारांकित मानांकनाच्या अनुषंगाने आवश्यक कामे करण्यासाठी :-				
I.	शहरात कचरा व्यवस्थापनाबाबत प्रचार प्रसिद्धी करण्यासाठी संस्थेची नेमणूक करणे.	अ) अ वर्ग व ब वर्ग नगरपरिषदाः- रु. ४० लक्ष/ प्रति काम या मर्यादेत ब) क वर्ग नगरपरिषदाव नगरपंचायती :- रु. ३० लक्ष/ प्रति काम या मर्यादेत	सर्व महानगरपालिका/ नगरपरिषदा/ नगरपंचायती :- रु. ५० लक्ष/ प्रति काम या मर्यादेत	सर्व महानगरपालिका/ नगरपरिषदा/ नगरपंचायती :- रु. २.५ कोटी / प्रति काम या मर्यादेत	संपूर्ण अधिकार
II.	कचरा व्यवस्थापनाबाबत डिजिटल बोर्डच्या सहाय्याने प्रचार प्रसिद्धी करणेबाबत.				
III.	स्वच्छ सर्वेक्षण अंतर्गत देश पातळीवर उच्चतम कामगिरी केलेल्या शहरातील कामांची पाहणी करण्याकरिता Exposure Visits करण्यासाठी				i) सक्षम प्राधिकाऱ्याकडून तांत्रिक मान्यता प्राप्त करून घेतल्यानंतर संचालक तथा आयुक्त नगरपरिषद संचालनालय यांचेमार्फत शासनास प्रस्ताव सादर करण्यात यावा. ii) विहित कार्यपद्धतीचा अवलंब करावा iii) कामाचे तुकडे पाडून काम करणे अनुज्ञेय नाही.
IV.	सफाई कर्मचाऱ्यांसाठी सुरक्षा साधने, गणवेश पुरविणे त्याचप्रमाणे विशेष योजना तयार करून अमंलबजावणी करण्यासाठी.				
६	शहर सौंदर्यीकरणाची कामे करण्यासाठी :-				
I.	शहरातील मध्यवर्ती चौकाचे सुशोभीकरण करण्यासाठी.	अ) अ वर्ग व ब वर्ग नगरपरिषदाः- रु. ४० लक्ष/ प्रति काम या मर्यादेत ब) क वर्ग नगरपरिषदा	सर्व महानगरपालिका/ नगरपरिषदा/ नगरपंचायती :- रु. ५० लक्ष/ प्रति काम या मर्यादेत	सर्व महानगरपालिका/ नगरपरिषदा/ नगरपंचायती :- रु. २.५ कोटी / प्रति काम या मर्यादेत	संपूर्ण अधिकार
II.	शहरातील दुभाजकांवर वृक्ष व फुल झाडांची लागवड करण्यासाठी व त्यांचे संरक्षण करण्यासाठी.				

III. शहरातील शिल्पे, कारंजे, जलाशय, भुयारी मार्ग, वारसा स्थळे या ठिकाणी प्रकाश योजना व रोशनाई करण्यासाठी	व नगरपंचायती :- रु. ३० लक्ष/ प्रति काम या मर्यादेत				शासनास प्रस्ताव सादर करण्यात यावा. ii) विहित कार्यपद्धतीचा अवलंब करावा iii) कामाचे तुकडे पाढून काम करणे अनुज्ञेय नाही.
IV. शहरातील उद्यानाची स्वच्छता करून Land Scaping करण्यासाठी.					
V. शहरामध्ये आकर्षक Selfie Point बनविण्यासाठी.					
VI. शहरातील उद्यानामध्ये लहान मुलांसाठी खेळणी, जेष्ठ नागरीकांसाठी बाके बनविण्यासाठी, जॉगिंग ट्रॅक बनविण्यासाठी.					
VII. शहरामध्ये सूचना फलक (Signage) लावण्यासाठी.					
७ वैशिष्ट्यपूर्ण योजना अंतर्गत अनुज्ञेय असलेली कामे करण्यासाठी					
नगर विकास विभाग, शासन निर्णय क्र. धोरण-२०१७/प्र.क्र. १७१/नवि-१६ दिनांक १७.११.२०१७ व नगर विकास विभाग, शासन निर्णय क्र. धोरण-२०१७/प्र.क्र. १७१/नवि-१६ दिनांक ३०.०९.२०२० अन्वये वैशिष्ट्यपूर्ण या योजने अंतर्गत अनुज्ञेय असलेली कामे	अ) अ वर्ग व ब वर्ग नगरपरिषदा:- रु. ४० लक्ष/ प्रति काम या मर्यादेत आ) क वर्ग नगरपरिषदा व नगरपंचायती :- रु. ३० लक्ष/ प्रति काम या मर्यादेत	सर्व महानगरपालिकांसाठी रु. ५० लक्ष/ प्रति काम या मर्यादेत	सर्व महानगरपालिका/ नगरपरिषदा/ नगरपंचायती :- रु. २.५ कोटी / प्रति काम या मर्यादेत	संपूर्ण अधिकार	i) सक्षम प्राधिकाऱ्याकडून तांत्रिक मान्यता प्राप्त करून घेतल्यानंतर राज्य अभियान संचालक, स्वच्छ महाराष्ट्र अभियान (नागरी) संचालनालय यांचेमार्फत शासनास प्रस्ताव सादर करण्यात यावा. ii) विहित कार्यपद्धतीचा अवलंब करावा iii) कामाचे तुकडे पाढून काम करणे अनुज्ञेय नाही.